

بدون استقراض چگونه بودجه را تراز کردید؟

کسری شدید بودجه و چگونگی جبران آن، این روزها دغدغه بسیاری از کارشناسان شده است؛ آن هم در شرایطی که نه درآمد نفتی وجود دارد و نه امکان افزایش درآمد مالیاتی و گمرکی و سایر درآمدها. این در حالی است که دولت ماهانه حدود ۶۰۰ هزار میلیارد تومان حقوق پرداخت می‌کند. در عین حال، دولت در بخش‌های یارانه‌ای تعهداتی دارد که باید ماه به ماه ادا کند و در کنار آن، زمزمه‌هایی شنیده می‌شود که احتمال دارد به تعهدات یارانه‌ای دولت اضافه شود؛ آن‌طور که محسن رضایی، معاون اقتصادی دولت اعلام کرده و از خبرهای خوش در آذرماه سخن گفته است.

به گزارش سایت خبری پرسون، در این شرایط، گزارش‌ها حاکی از آن است که کسری ۴۵۰ هزار تومانی بودجه پیش پای دولت است، اما با این وجود، احسان خاندوزی، وزیر اقتصاد مدعی است در شرایطی که کشور با کسری بودجه بی‌سابقه تحویل دولت سیزدهم شد، اما در همراه مخارج دولت بدون هیچ انتشار اوراق بدهی جدید تامین شد.

تامین مالی بودجه چگونه؟

آیا واقعا این‌گونه است و دولت برای تامین مالی بودجه چه کرده است؟ دولت‌های گذشته در سال‌های اخیر برای جبران کسری بودجه به استقراض از بانک مرکزی روی آوردند و به چند روش مستقیم و غیرمستقیم از آن درخواست چاپ پول کردند. نخستین راه، استقراض مستقیم دولت از منابع بانک مرکزی است. به این صورت که اگر دولت نتواند کسری بودجه را از طریق افزایش مالیات یا انتشار اوراق قرضه دولتی که همان استقراض از بازار بدهی است، تامین کند، اقدام به انتشار پول یا همان استقراض از بانک مرکزی می‌کند.

دومین راه استقراض دولت از بانک مرکزی، از طریق استقراض بانک‌ها از بانک مرکزی است؛ در واقع میزان اضافه برداشت بانک‌ها از بانک مرکزی افزایش می‌یابد و در این روش بانک‌ها واسطه این استقراض هستند. استقراض از بانک مرکزی موجب رشد پایه پولی و حجم نقدینگی و در نهایت ایجاد تورم در کشور می‌شود. طبق آمارهای بانک مرکزی، در سه ماهه ابتدای سال ۱۴۰۰ بدهی دولت به این بانک به ۱۶۵ هزار میلیارد تومان رسیده است که رشدی ۴۳.۴ درصدی نسبت به اسفندماه سال ۱۳۹۹ داشته است. این رقم تنها بدهی دولت به بانک مرکزی است. اما آمارهای بانک مرکزی نشانگر آن هستند که بدهی دولت به بانک‌ها در سه ماهه ابتدای امسال نسبت به اسفند ۱۳۹۹ رشدی ۶.۲ درصدی داشته و به ۴۲۱ هزار میلیارد تومان رسیده است.

از سوی دیگر، با توجه به اینکه این رقم فقط بدهی خود دولت است، باید افزود که بدهی شرکت‌های دولتی به بانک‌های کشور نیز رشدی ۶۵.۱ درصدی سبت به اسفندماه سال ۱۳۹۹ داشته و به بیش از ۲۴ هزار میلیارد تومان رسیده است. بدهی شرکت‌های دولتی به بانک مرکزی نیز در سه ماهه ابتدای ۱۴۰۰ به ۳۶.۴ هزار میلیارد تومان رسیده است. در این میان، بنا به گزارش ناگرهای بانک مرکزی، بدهی بخش دولتی به سیستم بانکی در سه‌ماهه ابتدای امسال رقمی بیش از ۶۴۷ هزار میلیارد تومان است که از رشد ۱۵.۴ درصدی نسبت به اسفندماه سال ۱۳۹۹ برخوردار بوده است.

حقوق ماهانه ۶۰۰ هزار میلیارد تومانی

در همین خصوص، احمد حاتمی‌یزدی درباره خبرهای منتشر شده درباره عدم استقراض از بانک مرکزی و نحوه جبران کسری بودجه، می‌گوید: من یاد گفته سعدی افتادم که گفت دروغ مصلحت‌آمیز به از راست فتنه‌انگیز! تصور می‌کنم این دستور زندگی فردی است، نه زندگی خانوادگی و اجتماعی. وی می‌افزاید: دولت‌های ما متأسفانه هیچ تعهدی به راستگویی نداشته‌اند و فکر می‌کنند مرتباً ما در مقطع حساس تاریخی هستیم که اقتضا می‌کند راست نگوئیم. این کارشناس اقتصادی با بیان این‌که داستان استقراض از بانک مرکزی نیز همین است، تصریح می‌کند: از رئیس‌جمهور و وزیر اقتصاد خواهش می‌کنم اگر استقراض نکردیم، آمار و ارقام بدهید. درآمد دولت که مشخص است. اینها را می‌شود به مردم گفت از آنچه در بودجه نوشته بودیم برای فروش نفت و گاز که چقدر تولید می‌کنیم و چقدر می‌فروشیم، واقعیت چیست؟ قیمت‌های فروش ما چقدر بوده است؟

حاتمی‌یزدی متذکر می‌شود: اگر درآمد نفت و گاز محقق نشود، طبیعی است درآمد گمرک و مالیات هم محقق نمی‌شود. وقتی درآمدها کاهش یابد، برای عدم استقراض، باید هزینه‌ها را کاهش دهیم. نیروی انسانی کارکنان دولت و نیروهای مسلح بسیار زیاد هستند. کدام را کاهش داده‌ایم؟ سالی ۶۰۰ هزار میلیارد تومان داریم حقوق می‌دهیم. وی ادامه می‌دهد: تنها راه دولت این است که بودجه عمرانی‌اش را صرف نکند که در نتیجه، اشتغال دچار مشکل می‌شود. وقتی هم توان بانک‌ها را صرف خرید اوراق قرضه کنیم، بانک‌ها پولی برای وام دادن به صنعت ندارند که در نتیجه رکود بیشتر و اشتغال بی‌رونی می‌شود. این کارشناس اقتصادی یادآور می‌شود: در ۴۰ سال اخیر هر وقت دولت کسری بودجه داشته، از بانک مرکزی استقراض کرده است. الان همه کارشناسان می‌گویند دولت مستقیماً از بانک مرکزی برداشت می‌کند یا به صورت غیرمستقیم استقراض می‌کند.

اگر همه اشتباه می‌گویند، آقای خاندوزی بگوید چه کرده است که بودجه را بدون استقراض تراز کرده است؟ اینها را آقایان می‌دانند، ولی روال دروغ مصلحت‌آمیز دارند. حاتمی‌یزدی تأکید می‌کند: این روال باعث شده اعتماد مردم به دولت و نظام اداری در تمام سطوح از شهرداری تا بانک‌ها و ثبت کاهش یابد. مسئولان امر را سوگند می‌دهم شما را به خدا با مردم راست و شفاف حرف بزنید. شما اطلاعاتی دارید که ما نداریم. بیایند راست بگویند چطور کاهش درآمد نفت و مالیات و گمرک را جبران کرده‌اند؟ مگر راهی جز استقراض از بانک مرکزی داشتند؟ لازم است به خاطر اعتماد کردن مردم به

شما، راست و شفاف صحبت کنید.

استقراض غیرمستقیم از بانک مرکزی؟

مرتضی افقه، اقتصاددان نیز می‌گوید: خلا ناشی از نبود درآمدهای نفتی به جز از طریق استقراض از بانک مرکزی چه مستقیم و چه غیرمستقیم میسر نیست. وی می‌افزاید: منابع تامین کسری بودجه یا از خارج بوده یا استقراض از بانک مرکزی یا از مردم که در این مدت چون درآمد نفتی نداشتیم، از فروش دارایی‌ها تا صندوق توسعه ملی، هر چه دولت امکان داشته، مصرف کرده است. ضمن اینکه فروش اوراق بدهی با توجه به تفاوت نرخ تورم و نرخ سود، قاعدتا خریدار مردمی ندارند. دولت به ازای بدهی‌های خود به پیمانکاران، این اوراق را تحمیل می‌کند که یک ظلم است.

این کارشناس اقتصادی متذکر می‌شود: به نظر نمی‌رسد دولت به جز بانک مرکزی، فعلا امکان زیادی برای جایگزین کردن خلا درآمدهای نفتی داشته باشد. این بیشتر به واقعیت نزدیک است که استقراض غیرمستقیم از بانک مرکزی اتفاق افتاده است. هیچ راه دیگری هم دولت ندارد؛ مگر اینکه بحث فروش نفت را حل کند.

افقه عنوان می‌کند: شاید دولت باید هزینه‌های جاری مازادش را کم کند که تعداد زیادی نانخور به بودجه آویزان هستند که توسط افراد ذی‌نفوذ آمده‌اند و در کوتاه مدت امکان دور کردن آنها از این بودجه نیست. من هم تمایل دارم بگویم تمرکز دولت بر منابع بانک مرکزی است.

منبع: آفتاب یزد